

A Magyar Energiahatékonysági Intézet állásfoglalása az elkészült energetikai stratégiai dokumentumokról

Nemzeti Energia és Klíma Terv, Nemzeti Energiastratégia 2030

Budapest, 2020. február 13., Magyar Energiahatékonysági Intézet

Alapelvek

A Magyar Energiahatékonysági Intézet (MEHI) üdvözlí, fontosnak és időszerűnek tartja a Nemzeti Energiastratégia 2030 illetve a Nemzeti Energia és Klíma Terv (NEKT) energiahatékonysággal, illetve épületenergetikával kapcsolatos helyzetfelmérését, alapelveit, különösen a fogyasztóközpontú megközelítést, illetve az „első az energiahatékonyság” elv megjelenését.

A stratégiai dokumentumokban helyesen szerepel kiemelt célterületként az épületenergetika, azon belül is a lakossági épületállomány energetikai állapotának javítása, hiszen *„A hatályos Nemzeti Épületenergetikai Stratégia (NÉeS) adatai szerint Magyarországon a primer energiafelhasználás mintegy 40%-a az épületekben történik, amelyen belül a legnagyobb részarányt a lakóépületek képviselik közel 60%-kal. A végső energiafelhasználást tekintve az Eurostat adatai szerint mintegy 35%-ra tehető a lakossági szektor energiafogyasztásból való részesedése, ennek túlnyomó része az épületek energiafelhasználását jelenti.”¹*

Ehhez kapcsolódóan az Energiastratégia helyzetfelismerésével is maximálisan egyetértünk: *„A családok többségének nincs annyi megtakarítása, hogy saját erőből épület felújításba kezdjen. **Az alacsony energiaár környezetben a lakosságot kevésbé vonzzák a hosszú távú épületfelújítási hitelek.** A lakóingatlanok energiahatékonyságának növelését korlátozza az épületállomány alacsony megújulási rátája. Az új lakások kedvezményes, 5%-os Áfájának 27%-ra emelkedésre és a közel nulla energiafelhasználású épületek előírása 2021-től áremelkedést és a ráta további csökkenését eredményezheti. **Mélyfelújítások nélkül nem reális a hazai lakóingatlan állomány energiahatékony megújulása a következő évtizedben.**”²*

Mindezek ellenére a stratégiai dokumentumokban nem jelenik meg vezérelvként az energiahatékonyság: a célkitűzések és tervezett intézkedések – a dokumentumokból körvonalazódó prioritásokat tekintve – **nem ismerik fel az energiafogyasztás csökkentésének stratégiai jelentőségét és lehetőségeit,** jóllehet a stratégiákban megfogalmazott célok – energiaszuverenitás, energiabiztonság, rezsicsökkentés, dekarbonizáció – mindegyikére első számú megoldást tudna nyújtani. Ehhez társulnának még azok a járulékos előnyök, amelyek konkrét – nemzetgazdasági, munkaerőpiaci, egészségügyi, környezeti – hasznot jelentenének az országnak.

¹ NEKT, 49. o.

² Nemzeti Energiastratégia 2030, 83. o.

Célkitűzések, előrejelzések

A NEKT legfontosabb energiahatékonysági célkitűzése, hogy „*az ország végső energiafelhasználása 2030-ban se haladja meg a 2005-ös értéket (785 PJ / 18 750 ktoe)*”³. Az ambíció tekintetében ez a célérték elmarad mind az uniós célokhoz való méltányos és arányos hozzájárulástól, mind pedig attól az elvárható törekvéstől, amit a klímaválság kezelése és az energiaátmenet megkövetelne Magyarországtól is. A 2018-as végső fogyasztás a MEKH adatai szerint 20 106 ktoe volt, a célkitűzés tehát összességében 1356 ktoe végső energiafelhasználást tervez megtakarítani, ami 12 év alatt mindössze 6,7%-os megtakarítást jelentene. Ezzel szemben a Nemzetközi Energiaügynökség (International Energy Agency, IEA) ajánlása szerint gazdasági és klímavédelmi szempontból az optimális energiahatékonyság-növelés évi 3%-os lenne⁴. A lakossági szektorban jó irány a WAM forgatókönyv szerinti 30%-os megtakarítási cél 2016 és 2030 között; az ipari szektor 50%-os fogyasztás-növekedése, illetve a közlekedés volumennövekedése azonban a tervezettnél radikálisabb fellépést igényelnének az energiahatékonyság területén a klímaválság jelen állapotában.

Mindezek mellett meglátásunk szerint a célkitűzések ambíciószintje nem közelíti meg a reális lehetőségeket. Emellett a dokumentumokban felvázolt szakpolitikai eszközök további kérdéseket vetnek fel azzal kapcsolatban, hogy ezek valóban minden esetben elégségesek-e a kritikus problémák teljes körű megoldására, és nem kerül-e veszélybe a szerény célok teljesítése is. A továbbiakban ezekkel a szakpolitikai intézkedésekkel foglalkozunk.

Az energiahatékonyságot célzó szakpolitikai intézkedések

„Első az energiahatékonyság” elve

Bár, ahogy fent jeleztük, az alapelvek szintjén megjelenik ez az elv, a szakpolitikai intézkedések sorrendje és hangsúlyai mégsem egészen ezt tükrözik. Az energiahatékonysági intézkedésjavaslatok gyakran a többihez képest hátrébb szorulnak, ami szemléletformálási szempontból sem szerencsés, konkrétan ilyen sorrendben pedig szuboptimális beruházásokhoz, megoldásokhoz vezethetnek. Például: „*Az egyéb hazai, energetikai-klímapolitikai célok elérését szolgáló céllelőirányzatok közül kiemelendő az évi 0,4 milliárd forint nagyságú Épületenergetikai pályázati program, amelyből támogatás nyújtható:*

- *Megújuló energiaforrásból megvalósuló energiatermelés fejlesztésére.*
- *Megújuló energia felhasználásának növelésére.*
- *Energhatékonytágot javító intézkedésekre.”*⁵

³ NEKT, 48. o.

⁴ IEA, 2019: Market Report Series: Energy Efficiency 2019

⁵ NEKT, 283. o.

Nagyon fontos lenne azonban, hogy az intézkedések prioritásaiban az a szemlélet érvényesüljön, miszerint törekszünk a lehető legalacsonyabb energiafogyasztásra – energiahatékonyságot növelő intézkedésekkel –, a fennmaradó energiaigényt pedig fenntartható energiaforrásokból fedezzük. Az egyes intézkedések ugyan önmagukban szolgálhatják ezt a törekvést, de ez a fajta rendszerszintű szemlélet nem tükröződik a szakpolitikák összességében. A dekarbonizációt elsősorban kiváltással, azaz a hagyományos energiaforrások megújulókkal történő helyettesítésével tervezik megoldani, ez pedig szembe megy az „első az energiahatékonyság” elv céljaival.

Különösen fontos ez a lakossági szektor esetében. A háztartások használják fel hazánkban a legtöbb energiát, így az energiafogyasztás csökkentése itt minden más intézkedést megelőző cél kellene, hogy legyen. A NEKT– többek között – a következő célokat fogalmazza meg:

- *Cél, hogy 2030-ra legalább 200 ezer háztartás rendelkezzen átlagosan 4 kW teljesítményű, tetőre szerelt napelemmel⁶*
- *A jövőben ezen a területen magas intenzitású vissza nem térítendő támogatás ösztönzi majd az új biomassza- és geotermikus távhőtermelő kapacitások építését a 2014–2020-as programozási időszakot követően is.⁷*
- *A helyi hűtés-fűtésben a hőszivattyúk használatának, valamint a hatékony egyedi fűtőberendezésekben a biomassza égetésének, továbbá a megújuló energia alapú decentralizált közösségi fűtőművek létesítésének ösztönzése vissza nem térítendő támogatásokkal valósul meg.⁸*

Ha ezeknek a termelő egységeknek az energetikailag rossz állapotú, sokat fogyasztó lakóépületeket kell ellátnia energiával, az jelentős feleslegesen beépített kapacitást jelent mind helyi – azaz a háztartási –, mind regionális – pl. távhőtermelés – szinten. A racionális megközelítés azt kívánná meg, hogy első lépésként az épületek energiahatékonyságát növeljük, és az így lecsökkent energiaigényre méretezzük a szükséges és hatékony termelőegységeket. **Könnyű belátni, hogy ha első lépésként az energiahatékonyságot növeljük, akkor a lecsökkent energiaigényeket könnyebben tudjuk hazai forrásból fedezni, és a kisebb energiafogyasztásban ugyanakkora megújuló energia kapacitás nagyobb részarányt tud képviselni – ezzel egyszerre segítjük a stratégiai dokumentumokba foglalt energiahatékonysági, a megújuló energia részarányára vonatkozó és a dekarbonizációs célokat.**

⁶ NEKT, 24. o.

⁷ NEKT, 82.o

⁸ NEKT, 83. o

Az energiahatékonyság járulékos hasznai

A hosszú távú felújítási stratégia ki fog térni az energiahatékonysági beruházásokkal járó előnyökre, de fontosnak tartjuk itt is felhívni erre a figyelmet. Egyre több kutatásnak sikerül számszerűsítene az energiahatékonysági intézkedések sokrétű pozitív hatásait, amelyeket az állam, a piaci szervezetek, a gazdaság egésze és a lakosság élvezhet ki. A lakóépületek felújításának haszon-költség aránya 4 az 1-hez, ami sejteti, hogy az energetikai előnyök mellett a hatások számos területen jelentkeznek még: csökkenő egészségügyi kiadásokban, kisebb energiatámogatási költségekben, új munkahelyeken és azon lakosok nagyobb gazdasági erejében is, akik az ilyen beruházásoknak köszönhetően kikerülnek az energiaszegénység állapotából.⁹

Mindezen előnyök nem csak nemzetgazdasági szinten, hanem az egyén szintjén is jelentkeznek: a csökkent energiafogyasztás és -költségek mellett az energiahatékonysági beruházásokkal korszerűsített lakóépületekben jelentősen megnő a komfortérzet, javul a beltéri levegőminőség, megszűnik a huzatosság; a szigetelés, minőségi nyílászárók és árnyékolók alkalmazásával az épület kevésbé kitett a szélsőséges időjárási viszonyoknak. Ez utóbbi különös jelentőséggel bír a klímaváltozás szempontjából: az ehhez való adaptációt nagy mértékben segítik elő az így felkészített, a külső viszonyokra kevésbé érzékeny épületek.

Egyeztetések a hatékony szakmai tervezéshez

A MEHI számos olyan tervet üdvözöl a NEKT-ben illetve a Nemzeti Energiastratégiában, amelyek hiánypótló lépéseket jelentenek a hazai energiagazdálkodás, energiahatékonyság-fejlesztés területén. Ilyenek többek között:

- energiahatékonysági kötelezettségi rendszer megtervezése és bevezetése;
- hosszú távú felújítási stratégia kidolgozása;
- a nemzeti épületállomány ismételt, új nemzetközi szabványok figyelembevételével módosított épülettanúsítási módszer szerinti felmérése;
- program kidolgozása a kiszolgáltatók helyzetében lévő felhasználók helyzetének felmérésére és javítására;
- ESCO-típusú finanszírozási megoldások feltételeinek javítása, támogatása, ehhez állami garancia alap létrehozása, közműszolgáltatói ESCO modell kidolgozása;
- új finanszírozási források bevonása;
- a Nemzeti Energetikai Hálózat megerősítésével a lakosság számára ingyenes online és személyes konzultációs szolgáltatás kidolgozása;
- az energetikai auditorok és szakreferensek javaslatainak végrehajtásához kapcsolódó finanszírozási lehetőségek bővítése;
- sztenderd épületenergetikai csomagok kialakításához tesztközpont létrehozása.

⁹ <https://mehi.hu/hir/epuletek-energetikai-felujitasa-az-eddig-erintetlen-elonyok-kiaknazasa>

A fentiek esetében az ördög azonban a részletekben rejlik, és a fenti szakpolitikai intézkedésekkel kapcsolatban a részletek a stratégiai dokumentumokból – jellegükből fakadóan – nem ismerhetők meg. Az energiahatékonyság növelése és az energiafogyasztás csökkentése céljának eléréséhez meghatározó fontosságú lesznek az intézkedések végrehajtásának részletei. Éppen ezért szeretnénk kiemelni annak fontosságát, hogy a fenti intézkedések, tervek elkészítésekor az adott területet ismerő szakemberekkel – köztisztviselőkkel, kutatókkal, szakmai civil szervezetekkel stb. – való minél szélesebb körű konzultációnak megfelelő helye és ideje legyen. Ebből a szempontból különösen aktuális a nemzeti épületállomány felmérése, amelynek módszertana egyelőre nem ismert, miközben léteznek hasonló adatbázisok, kezdeményezések az országban, amelyek között illetve az új felméréssel a kapcsolatuk eddig ismeretlen; gyakran a területen jártas szakemberek sem férhetnek hozzá ezekhez – törekedni kell tehát a meglévő kezdeményezések közötti ismeretség, kommunikáció, szakmai egyeztetések elősegítésére, a korábbi szakmai tapasztalatok, eredmények beépítésére, felhasználására. Ez a feladat – tekintettel a 2021-es népszámlálás éppen zajló szakmai előkészítésére, amely egy fontos forrása az épületenergetikai adatoknak – igen aktuális.

Kötelezettségi rendszer

„A hazai épületek jelentős részének műszaki, hőtechnikai állapota elavult, ennek következtében jelentős energia megtakarítási potenciál van az épületek energiafelhasználásának csökkentésében.” – fogalmazza meg a 2015-ben elkészült Nemzeti Épületenergetikai Stratégia. Ezen belül, a hazai lakóépület-állomány energetikai állapota kritikus, amelynek érdemi kezelése nem várhat tovább. Mivel a jelenlegi helyzet továbbra sem kedvez a felújítási folyamatok léptékének növeléséhez, lehetőleg mielőbb minél több, innovatív szakpolitikai eszközre van szükség a helyzet rendezéséhez, a jelenlegi állapotok elmozdításához.

A NEKT továbbá így fogalmaz: *„2015-ben az egy négyzetméter lakóépület fűtésére felhasznált energia Magyarországon (20,9 koe/m²) 37,5 %-kal haladta meg az EU28 átlagát (az éghajlati különbségek korrekciója után), s a 2005-ös hazai szinthez (21,1 koe/m²) képest sem történt érdemi előrehaladás. Mindezen hatások eredőjeként 2015-16-ban már aggregát szinten is romlottak az energiahatékonyság mutatói. Az elmúlt évek folyamatai jelzik, hogy szükség van az eddig alkalmazott energiahatékonysági intézkedések újragondolására, új ösztönzők kialakítására, a kötelezettségi rendszer bevezetésére, valamint a szemléletformálás adta potenciálok hatékony kihasználására.”*¹⁰

A NEKT tervezetében a szakpolitikai intézkedések között szerepelt még egy több éves, nagy volumenű lakossági épületenergetikai program¹¹, amely a végleges dokumentumból teljesen kikerült. Ehelyett a végleges NEKT szerint „a lakossági korszerűsítések piaci alapon, a tervezett

¹⁰ NEKT, 186. o.

¹¹ NEKT Tervezet, 44. o.

*energiahatékonysági kötelezettségi rendszer keretében fognak megvalósulni, így költségei alapvetően nem a háztartásokat és az állami költségvetést terhelik majd*¹².

Az energetikai stratégiai dokumentumokban, mint ahogy fentebb is jeleztük, helyesen ismerik fel, hogy a hazai épületállomány, azon belül is különösen a lakóépületek energiahatékonysági mutatói rosszak, az energetikai felújítások nem olyan ütemben és mértékben történnek, amely jelentős, a célkitűzésekhez közelítő energiafogyasztást eredményeznének. A NEKT válasza erre **a kötelezettségi rendszer bevezetése, ami szükséges és jó, azonban nem elegendő irány.**

A piaci alapú, energiaszolgáltatókat és/vagy elosztókat kötelező megoldás a tapasztalatok szerint az alacsonyan csüngő gyümölcsökre, azaz a kisebb pénzügyi befektetést igénylő, gyorsabban megtérülő, kisebb kockázatú beruházásokra fog koncentrálni. **Ebből kifolyólag a lakossági szektor esetében épp a nagy megtakarítást hozó, komplex beruházások előmozdítására nem alkalmas.** Egy 2018-ban készült elemzés az egyes európai országokban bevezetett kötelezettségi rendszerek tapasztalatait vizsgálta, és a következő következtetésekre jutott: **„A lakóépületekben a kötelezettségi rendszert elsősorban viszonylag olcsó energiahatékonysági intézkedések végrehajtására használják. Ez egyértelműen maximalizálja a költség-haszon arányokat, de nem támogatja az átfogóbb, teljes épületre vonatkozó átalakítást. Ez fontosnak bizonyulhat az épített környezetben szükséges energiahatékonysági változásokkal összefüggésében, mivel nehéz belátni, hogy az elsősorban a költséghatékonyságra összpontosító kötelezettségi rendszer támogatni fogja-e a mély és komplex felújítást, amely az energiahatékonysági politika egyik fő kihívása. Noha a kötelezettségi rendszer fontos hatékonysági hajtóerő lehet, ez a politika nem elegendő ahhoz, hogy az energiakereskedőket alapvetően elmozdítsák az elsősorban kilowattóra-értékesítésre alapuló üzleti megfontolásoktól.**”¹³

Pontosan ezt a felfogást tükrözi a NEKT is: *„Az érintett társaságok feladata, hogy megtalálják ennek leginkább költséghatékony módját, így a rendszer bevezetésétől az energiahatékonysági célok közgazdaságilag optimális elérése várható.”* **A közgazdaságilag optimális energiahatékonyság pedig – különösen az alacsony energiaárakkal jellemzett, legnagyobb fogyasztójú lakossági szektorban – nem a nagy energia-megtakarítást eredményező, komplex épületenergetikai beruházások elterjedését jelenti. Így különösen kérdéses, hogy a lakossági szektorban vállalt 30%-os fogyasztási célérték tartható lesz-e.**

A fentiek mentén a stratégiai dokumentum lakossági szektorral kapcsolatos következtetésével szemben kétségeink vannak: *„Bár a kötelezési rendszerben az érintett vállalatok maguk dönthetik el, hogy ügyfélkörük mely szegmensében (lakosság, ipar, közintézmények, szolgáltatási szektor), és milyen intézkedésekkel teljesítik a szolgáltatott energia mennyiségének mérséklésére kitűzött célokat, várhatóan a lakások energiahatékonysága lesz az egyik olyan terület, ahol a kötelezett vállalatok a*

¹² NEKT, 50. o.

¹³ Tina Fawcett, Jan Rosenow, Paolo Bertoldi: Energy Efficiency Obligation Schemes: Their Future in the EU; Springer, 2018; https://www.researchgate.net/publication/324130626_Energy_Efficiency_Obligation_Schemes_Their_future_in_the_EU

legjelentősebb megtakarításokat lesznek képesek elérni.” Fontos lesz látni majd a kötelezettségi rendszer magyarországi bevezetéséről szóló megvalósíthatósági- és hatástanulmányt, illetve kockázatelemzést, ezekből lehet majd a részleteket is látni.

Egy átfogó lakossági épületenergetikai program: egy kiszámítható és stabil szabályozási környezet, valamint egy hosszú távú, tervezhető, hatékony ösztönző- és támogatási rendszer a lakosság, a piac és az állam érdekeit egyaránt szolgálná. A folyamatosan felmerülő beruházási igények stabil és kiegyenlített piaci körülményeket teremtenének, amellyel egyúttal az ország energiahatékonysági vállalásai is teljesíthetők lennének. Az alacsony lakossági energiaárak és az emelkedő építőipari árak nem hatnak ösztönzően az épületenergetikai beruházásokra, sőt épp ellenkezőleg: a megtérülési időt lényegesen, akár 20 év fölé is kitolják, így számos olyan beruházás is elmarad, ahol a megvalósítás anyagi akadályokba kevésbé ütközne. Az átfogó lakossági program részét képezheti a kötelezettségi rendszer bevezetése, de önmagában valószínűleg nem elégséges intézkedés a célok eléréséhez.

Lakossági energiahatékonyság

A kötelezettségi rendszer bevezetése és a Nemzeti Energetikusi Hálózat (NEH) megerősítése (ld. lejjebb) mellett más, lakossági szektort érintő szakpolitikai intézkedések nem nagyon körvonalazódnak. Különösen kérdéses – a fentebb már tárgyalt – támogatási programok létrehozása, folytatása.

Nem világos többek között a jelenleg GINOP és VEKOP programokból finanszírozott, Magyar Fejlesztési Bank hitelprogramjának a sorsa. Fontos, hogy a most futó 115 milliárdos keretösszegű kamatmentes hitelcsomag kizárólag lakossági energiahatékonysági beruházásokra legyen használható a jövőben is, valamint a törlesztésekből visszafolyó összegek újra a lakossági energiahatékonysági piac fejlesztésére fordítódjanak, illetve azonos feltételek mellett kihelyezhetőek legyenek (ún. revolving fund-ként működjön). Itt utalnánk vissza arra, hogy jelenleg leginkább megújuló energiaforrásokra alapuló beruházásokra – elsősorban napelemek telepítésére – használják ezt a finanszírozási lehetőséget. Javasoljuk, hogy a következő időszakban ezek csak akkor legyenek önállóan támogatható tevékenységek, ha az épület energetikailag elér egy bizonyos – jól teljesítő – szintet. Fontos, hogy a lakossági ösztönző és támogatási rendszerekben fokozottan érvényesüljön az „első az energiahatékonyság” elve.

Kisebb utalást találunk, részletek nélkül, a Zöldgazdaság Finanszírozási Rendszer (kvótabevételek, amelyek egy részéből futott az Otthon Melege Program), illetve a Modernizációs Alap szerepére: „2021 és 2030 között – tonnánkénti 25 eurós átlagos CO₂-árat feltételezve – mintegy 910 milliárd Ft-os kvótabevétellel tervezünk. Ebből 726 milliárd Ft a kvótabevételek általános szabályai szerint lesz elkölthető, vagyis 50%-a (363 milliárd Ft) célzottan zöldgazdaság-fejlesztési célokat szolgál. A kvótabevételek zöldgazdaság-fejlesztést szolgáló 50%-át kiegészítik a Modernizációs Alap 184 milliárd Ft nagyságú forrásai: ezekre Magyarország a jelenlegi kvótabevételek általános szabályai szerint felhasznált összegek felett lesz jogosult. A 2021-től létező Modernizációs Alap célja az

*energetikai rendszerek korszerűsítése és az energiahatékonyság növelése.*¹⁴ A lakossági támogatási rendszer felülvizsgálatára és összehangolására van szükség a jövőben. Erre vonatkozóan a MEHI 2019 januárjában benyújtotta javaslatait az Energetikai Innovációs Tanács Energiahatékonysági Munkacsoport tagjaként.

A NEKT-ben szerepel még a lakossági beruházások segítésére egy olyan tesztközpont létrehozása, amely korszerű és költséghatékony típusmegoldásokat dolgoz ki a jellemző – a Nemzeti Épületenergetikai Stratégiában (NÉeS-ben) azonosított – hazai épületcsoportok energetikai korszerűsítésére. Bízunk abban, hogy ezek a típusmegoldások a nagyobb energiamegtakarítást hozó komplex beruházásokat tartalmazzák. Az EU 2018/844 irányelve (EPBD) az épületek energiahatékonyságáról előírja a hosszú távú felújítási stratégia kidolgozását. Az irányelv 2a. cikkének c) pontja kimondja, hogy **a stratégiának olyan szakpolitikákat és intézkedéseket kell tartalmaznia, amelyekkel ösztönözhetők az épületek költséghatékony mélyfelújításai, ideértve a szakaszos mélyfelújításokat is.** Bár az irányelv magyar jogrendszerbe való átültetése még nem történt meg, és a hosszú távú felújítási stratégia is kidolgozás alatt áll, a tervezett támogatási rendszert célszerű lenne ezzel az elvvel összehangolni. **A differenciált felújítási csomagok akár a mélyfelújítások egyes szakaszait támogathatnák;** például az épületfelújítási útlevelek (Building Renovation Passports)¹⁵ rendszerének bevezetése mentén.

Nemzeti Energetikusi Hálózat

Nagyon jó iránytnak tartjuk azt a törekvést, hogy a Nemzeti Energetikusi Hálózat intézményét megerősítsék, és kiterjesszék a lakossági szektorra is. A NEKT szerint: *„A tanácsadók feladata a közintézmények – köztük az önkormányzatok –, valamint a vállalkozások energiahatékony működésének, továbbá a lakosság energiafogyasztás-csökkentésének szakmai tanácsadással történő elősegítése. A Nemzeti Energetikusi Hálózat megerősítésével a lakosság számára ingyenes online és személyes konzultációs szolgáltatás biztosítása szükséges energetikai és gépészeti szakemberek, gazdasági szakemberek és építészek bevonásával. A jövőben a Hálózat legközelebbi tanácsadó pontja elérhetőségének a feltüntetése az épülettanúsítványok kötelező részévé válik.”* Fontos látni, hogy ahhoz, hogy ez a hálózat eredményesen működjön, a szükséges erőforrások biztosítása elengedhetetlen.

Megfontolandó, hogy a tanácsadói pontok egy részét tovább fejlesszék az ún. one-stop-shop modell szerint. Ez egy olyan modell, amely egyablakos információs forrásként emberközpontúvá teszi az energetikai felújításokat. Innovatív módon igyekszik az energetikai felújításokhoz szükséges teljes szolgáltatási spektrumot lefedni és egyberendezni, és ehhez egy ún. „megoldás-platfórmot” kidolgozni és működtetni a helyi sajátosságokat figyelembe véve. A tanácsadói tevékenységet kiegészítve segíti a teljes felújítási folyamat lebonyolítását, gyakorlati kivitelezését is.

¹⁴ NEKT, 282. o.

¹⁵ http://bpie.eu/wp-content/uploads/2017/09/Factsheet_D-170918_Final-2.pdf

Vállalati energiahatékonyság

2017-ben egy új adókedvezmény került bevezetésre, az ún. TAO kedvezmény, amelyet az energiahatékonyságot növelő beruházások után vehetnek igénybe vállalkozások. A stratégiai dokumentumok szerint a kedvezmény rendszerét a stabilabb működés érdekében az EU-szabályokkal konform és a hazai szabályozás által is egységesen elfogadott megoldásokkal kívánják finomítani annak érdekében, hogy magasabb beruházás-igényű, nagyobb energia-megtakarítási potenciállal rendelkező projektek is végrehajthatók legyenek. Ez a törekvés mindenképpen üdvözlendő. **Fontos hangsúlyozni, hogy a kedvezményt illetően vannak még a vállalatok körében piaci bizonytalanságot okozó kérdéskörök – elsősorban adózási tekintetben –, ahol részletesebb iránymutatásra lenne szükség annak érdekében, hogy minél több és nagyobb, illetve valódi megtakarítást eredményező beruházásokat ösztönözzön.**

ESCO-típusú finanszírozási megoldások

Nagyon fontos, és az utóbbi időben nem kihasznált finanszírozási módja lehetnek az energiahatékonysági beruházásoknak ezek a megoldások. Az EPC szerződések gyakorlati és kézenfekvő megoldást kínálnak a középületek és egyéb közberuházások, de vállalatok és akár társasházak energiatakarékosabbá tételére is, mivel a kezdeti beruházás magánpartnerrel fedeztethető és akár garantált energia-megtakarítással téríthető vissza.

Azonban nem véletlenül nem voltak használatban az utóbbi években ezek a finanszírozási módok: számos akadályozó tényező volt a piacon, amely a megoldások elterjedését gátolta. Ezekről a MEHI 2019-ben egy problématerképet állított össze, melyet szintén becsatornázott a döntéshozatali folyamatba. Szükséges ezen akadályozó tényezők részletes vizsgálata, és kezelése, annak érdekében, hogy ez a finanszírozási megoldás újra elterjedtebbé váljon.

Az ESCO típusú beruházások hátránya – a kötelezettségi rendszerhez hasonlóan –, hogy a cégek főként a gyors megtérüléssel kecsegtető, ún. alacsonyan csüngő gyümölcshez nyúlnak, és a hosszabb megtérülésű, de a komplex felújításokhoz elengedhetetlen további elemek elmaradnak.

Középületek

A NEKT szerint: „A hazai mintegy 12-15 ezer közintézmény (kb. 960 ezer középületet számláló) épületállományának energiahatékonyság-javításában jelentős az energia-megtakarítási potenciál. Külföldi tapasztalatok alapján 5 év alatt mintegy 15-30% körüli energiafelhasználás-csökkenés érhető el a közintézményeknél. Az energiahatékonyság javítása és a takarékos épülethasználat együttesen jelentős mértékben csökkentheti az üzemeltetési költségeket, ezáltal a költségvetés erre a célra fordított kiadásai is csökkenhetnek.”

Üdvözljük azt a szemléletet és törekvést, miszerint középületek üzemeltetésében rejlő energiamegtakarítási potenciál kiaknázására nagy hangsúlyt kívánnak fektetni, és kialakítják a közintézmények üzemeltetőinek személyes érdekeltségi rendszerét. Nagyon fontos, hogy a középületeknél is érvényesüljön a „jó gazda” szemlélet, amely eddig kevésbé volt jellemző. **Kiemelten szükségesnek tartjuk az önkormányzati épületkataszter fokozatos elkészíttetését, beleértve a teljes épületvagyonra vonatkozó energetikai auditot, hiszen ez tudja az alapját képezni a tudatos tervezésnek, az épületenergetikai felújítások optimális sorrendjének és végrehajtásának. A NEKT 1. mellékletében szereplő 174. számú intézkedési javaslat (Épületnyilvántartás és a szükséges adatbázisok összekapcsolása) is éppen ezt célozza, amellyel teljes mértékben egyet értünk.**

Szemléletformálás

Üdvözljük, hogy „a jövőben a szemléletformálási, tájékoztatósi, tanácsadási kampányoknak is szerepet” szán az anyag. Nagyon fontos, hogy minél inkább tudatosítsuk az energiahatékonysági felújítások hasznait: **amely nem merül ki a pénzügyi-gazdasági hasznokban, hanem jelentős környezeti, egészségügyi és komfortnövekedési előnyökkel jár mind az egyén szintjén, mind nemzetgazdasági szinten.**

Azonban az ezek által előmozdítható „házilagosan kivitelezhető, alacsony költségigényű, de nagy megtakarítást eredményező energiahatékonysági beruházások” népszerűsítése előtt fokozott óvatosságra inténk a program kidolgozóit. A rosszul tervezett, nem megfelelő sorrendben, nem megfelelő szaktudással kivitelezett, félresikerült energiahatékonysági beruházások ugyanis katasztrófális hatással, akár milliós károkkal (pl. teljes tetőcsere szükségessége) is járhatnak, amelyet egy alacsony jövedelmű háztartás nem engedhet meg magának. Ráadásul a nem megfelelő szakértelemmel elvégzett beruházás azzal is járhat, hogy nem hozza a kívánt energiafogyasztási csökkenéseket, így megrendíti a bizalmat a beruházások hasznát illetően. A program kidolgozása előtt ezért elkerülhetetlen annak validálása a megfelelő szakemberek (építész, épületenergetikus, épületgépész, kivitelező szakemberek) által.

Összességében

A Magyar Energiahatékonysági Intézet üdvözli, fontosnak és időszerűnek tartja a Nemzeti Energiastratégia 2030 illetve a Nemzeti Energia és Klíma Terv (NEKT) energiahatékonysággal, illetve épületenergetikával kapcsolatos helyzetfelmérését, alapelveit, különösen a fogyasztóközpontú megközelítést, illetve az „első az energiahatékonyság” elv megjelenését. Ugyanakkor ezek az elvek nem mindig tükröződnek a stratégiai dokumentumok részleteiben. A célkitűzések ambíciószintje nem közelíti meg a reális lehetőségeket: az energiahatékonysági célérték elmarad mind az uniós célokhoz való méltányos és arányos hozzájárulástól, mind pedig attól az elvárható törekvéstől, amit a klímaválság kezelése és az energiaátmenet megkövetelne Magyarországtól is.

Bár említés szintjén szerepel, a gyakorlatban már nem jelenik meg vezérelvként az „első az energiahatékonyság” elve, miszerint törekszünk a lehető legalacsonyabb energiafogyasztásra, a fennmaradó energiaigényt pedig fenntartható energiaforrásokból fedezzük. A célkitűzések és tervezett intézkedések – a dokumentumokból körvonalazódó prioritásokat tekintve – nem ismerik fel az energiafogyasztás csökkentésének stratégiai jelentőségét és lehetőségeit, jóllehet a stratégiákban megfogalmazott célok – energiaszuverenitás, energiabiztonság, rezsicsökkentés, dekarbonizáció – mindegyikére első számú megoldást tudna nyújtani. Ehhez társulnának még azok a járulékos előnyök, amelyek konkrét – nemzetgazdasági, munkaerőpiaci, egészségügyi, környezeti – hasznot jelentenének mind az országnak, mint az egyén szintjén.

A tervezett intézkedések között számos olyan találmányt találunk, amelyek hiánypótló lépéseket jelentenek a hazai energiagazdálkodás, energiahatékonyság-fejlesztés területén. Bízunk azon törekvések megvalósulásában, amely a Nemzeti Energetikusi Hálózat megerősítését, a vállalati energiahatékonyságot célzó adókedvezmény elterjedését, a középületek üzemeltetésében rejlő energia-megtakarítási potenciál kiaknázását és a szemléletformálási kampányokon keresztül az energiahatékonyság-növelés népszerűsítését célozza. A kötelezettségi rendszer bevezetése és az ESCO típusú finanszírozások előretörése nagyon fontos hatékonysági hajtóerő lehet.

A fenti intézkedéselemeket azonban nem minden esetben látjuk elégségesnek; különösen az épületek komplex energiahatékonysági mélyfelújítására irányuló intézkedésterveket hiányoljuk. A kötelezettségi rendszer és az ESCO finanszírozás épp a nagy megtakarítást hozó komplex beruházások előmozdítására nem alkalmasak, hiszen a piaci alapú, energiaszolgáltatókat és/vagy elosztókat kötelező megoldások az alacsonyan csüngő gyümölcsökre, azaz a kisebb pénzügyi befektetést igénylő, gyorsabban megtérülő, kisebb kockázatú beruházásokra fognak koncentrálni. Egy stabil, hosszú távú, kiszámítható lakossági épületenergetikai ösztönző- és támogatási program nélkül a lakossági mélyfelújítások nem fognak megtörténni, ami pedig elengedhetetlen a szektorban tervezett nagyléptékű, 30%-os energiafogyasztás-csökkentés eléréséhez. Pedig a lakossági szektor fogyasztáscsökkentése kritikus a teljes energiahatékonysági célérték elérése szempontjából, hiszen a másik két nagy fogyasztó – az ipar és a közlekedés – esetében a stratégiai dokumentumok az energiafelhasználás jelentős növekedésével számolnak.